

Hørings svar til rapporten fra regjeringens energikommisjon

1. Innledning

Alternativ Energikommisjon (AEK) leverte sin rapport 7. november 2022. AEK ble etablert av Industriaksjonen for å gjennomgå årsakene til strømpriskrisen som rammet Norge høsten 2021. AEK fremmet konkrete forslag til hvordan en fortsatt kan beholde elektrisk kraft som et velferdsgode og en innsatsfaktor i et av verdens kaldeste og mørkeste land, og som et konkurransefortrinn for norsk industri. Det betinger lavere strømpriser enn i landene vi konkurrerer med, og det betinger at Norge prioriterer egne interesser med en selvstendig energipolitikk.

Utviklingen siden AEK leverte sin rapport har bekreftet de forutsetninger AEK bygget på og gjort forslagene enda mer aktuelle. AEK registrerer at mandatet for regjeringens Strømprisutvalg (oppnevnt 15./21. februar) i betydelig grad bygger på AEKs premisser.

AEK påpeker at regjeringens energikommisjon har hatt en sammensetning der kraftbransjen/konsulentbransjen kan sies å ha en uforholdsmessig sterk representasjon. Kommisjonens forslag er også i stor grad preget av dissenser.

Mens det norske elforbruket økte med 0,8 % i gjennomsnitt på årsbasis fra 1990 til 2020, impliserer Energikommisjonens anslag om forbruksveksten de kommende årene en årlig vekst på 3 %.

Det kan her påpekes at det bør skilles klarere mellom økt produksjon av utslippsfri energi for å redusere bruken av fossil energi og økt produksjon for å kunne bygge ny industri. Reduksjon i bruk av fossil energi for å nå klimamålene fram til 2030 ligger i størrelsen 40 TWh. Dette kan erstattes med ca 25 TWh strøm.

AEKs forslag i rapporten fra 7.11.22 er oppsummert på side 7 i rapporten:

AEKs forslag i kortversjon

Del A – Strømprisene

AEK foreslår at Norge må ta tilbake statlig/offentlig kontroll over omsetningen av norskprodusert strøm og utvekslingen av strøm med andre land. Dette for å sikre at kraftsystemet fungerer godt, og for at vi kan sikre strømpriser som på nytt blir et velferdsgode for befolkningen og et konkurransefortrinn for norsk næringsliv.

AEK mener at løsningene kan finnes innenfor rammene av EØS-avtalen og de forbeholdene som et flertall i Stortinget tok ved tilslutningen til EUs 3. energipakke i 2018. Dette krever at Norge tar initiativ til forhandlinger for å utnytte det handlingsrommet som EØS-avtalen gir. En rekke EU-land har truffet egne tiltak for å ivareta legitime nasjonale interesser. Det må Norge selvsagt også kunne gjøre.

På tilsvarende måte må Norge ta initiativ til reforhandling av avtalen med Storbritannia om bruken av kabelen til England.

Handlingsrommet innenfor EØS/ACER er begrenset, men tilstede. Handlingsrommet vil bli ytterligere begrenset hvis Norge tilslutter seg EUs energimarkedspakke 4.

Del B – Kraftbalansen

I Norge er det ifølge NVEs og Statnetts langsiktige markedsanalyser ingen fare for kraftkrise, men videre elektrifisering av samfunnet og ny industri gjør at vi må øke tilgangen på strøm med lave CO₂-utslipp. Dette kan Norge gjøre ved å prioritere

- energieffektivisering, med nye og sterkere virkemidler/insentiver
- oppgradering av eksisterende vannkraftverk, med bedre insentiver for å kunne utnytte det tekniske potensialet
- aktiv satsning på solenergi gjennom sterkere insentiver
- stans i all bruk av strøm til produksjon av kryptovaluta
- havvind kan bidra til bedre kraftbalanse på land ved å forsyne offshoreinstallasjoner og tilhørende landanlegg med strøm.

Det bør også settes inn større innsats for utvikling av jordvarme og bølge- og tidevannskraftverk.

2. Sammendrag

AEK tar i dette høringsvaret opp en rekke forhold som er blitt ytterligere aktualisert gjennom det siste halvåret.

Dette gjelder

- Et konkret forslag om en umiddelbar endring av den nåværende strømprisstøtten til en full strømprisrefusjon, – inntil de nødvendige strukturelle tiltakene sikrer en konkurransedyktig norsk strømpris. I 2022 var statens merinntekter av ekstraordinære strømpriser 79 milliarder kroner, mens 32 milliarder kroner gikk tilbake til strømbrukerne. Dette er en refusjon som ikke er god nok: Alle strømbrukere,- husholdninger, alt næringsliv, offentlig sektor og organisasjoner – må få full refusjon av de merinntekter Staten får av økte strømpriser.
- Den fremste juridiske ekspertise på europarett i Norge, dr juris, professor Finn Arnesen, har påpekt at norske politikere har det nødvendige handlingsrommet for å sikre full norsk styring med norske strømpriser.
- Gjennom det siste halvåret har vi fått demonstrert hvordan strømprisene er hoved-driver bak en kraftig og svært uheldig importert inflasjon i Norge. Strøm er «varenes vare» som de fleste kostnader påvirkes av. En importert, politisk skapt inflasjon må angripes med bredere politiske og økonomiske virkemidler enn renteøkning. Årsakene til strømpriskrisen må angripes ved roten. Feilslått energipolitikk i viktige EU-land har stor betydning.
- Den faktiske utvikling det siste halvåret viser at Norge har et betydelig kraftoverskudd, og at styring med eksport og energiøkonomiseringstiltak med sterke og målrettede virkemidler er det viktigste som kan gjøres for å forhindre kortsiktige forsyningsvansker.
- Fosen-saken viser hvor galt det kan gå når en forhaster seg i utbygging av ny kraft der konsekvensene ikke er tilstrekkelig utredet og vurdert. Denne erfaringen bør føre til at det nå utarbeides en samlet vurdering av ny utbygging som har betydelige natur- og miljøkonsekvenser, både til lands og i havet, – en ny «Samla Plan» – der det gjøres grundige og realistiske analyser av alle forhold som påvirkes.
- Både NVEs analyser og uavhengige økonomiske analyser viser klart at selv en økt kraftproduksjon i Norge med flere titalls TWh ikke vil senke strømprisen betydelig i de sørligste prissonene. I Midt-Norge og Nord-Norge er situasjonen noe annerledes i dag på grunn av begrenset utvekslingskapasitet mellom nord og sør. Sør for «prisgrensen» ville selv 20 av begge vindkraftanleggene Roan og Storheia, som Høyesterett har dømt ulovlige, ikke stanse strømprismitten fra utlandet. (Roan og Storheia har til sammen 151 turbiner.)

- Det samme gjelder satsingsområdene for såkalt ny grønn industri, der det påberopes til dels veldig store kraftbehov. Disse satsingsområdene er oppstått etter initiativ fra spesifikke interessegrupper, uten den nødvendige samlede vurdering bl.a. av norske forutsetninger for å lykkes. I vurderingen av ny grønn industri er det også viktig å prioritere blant annet skogs- og treforedlingsindustrien, matindustrien og mineralindustrien. Den siste kan frambringe helt nødvendige mineraler for fortsatt elektrifisering av samfunnet.
- AEK foreslår en ny Industrimelding som gir Storting og offentlighet mulighet for en åpen drøfting av norske satsingsområder framover.
- Prisforskjellene internt i Norge har avdekket at Statnett har forsømt forsterkning av helt avgjørende innenlandske nettforsbindelser. Statnett må pålegges å legge fram en plan for slik forsterkning. Ytterligere planlegging av utenlandsforsbindelser må stanses.
- AEKs påpeking av de nye utenlandskablene som en av hovedårsakene til den norske strømpriskrisen, bekreftes i stor grad av Energikommisjonen, som selv frarår at Skagerak I og II erstattes etter teknisk levetid. Regjeringens skrinlegging av NorthConnect bekrefter det samme.
- AEK viser til sammenblandingen av klima- og energipolitikk, og hvordan dette har ført til selvpålagte klimaforpliktelser som enten ikke reduserer klimautslipp (elektrifisering av sokkelinstallasjoner med tilhørende landanlegg), eller virker ugunstig for det norske klimaregnskapet (at skogens store opptak av CO2 ikke regnes inn, i motsetning til våre naboland Finland og Sverige). For å få et relevant faktagrunnlag for virkningsfulle beslutninger om tiltak, må denne formen for sammenblanding forlates.
- I dette høringssvaret gjennomgår AEK påviselige brudd på praktiseringen av Energiloven. En forutsetning for lovens praktisering var bl.a. premisset om at det er nasjonal tilgang på og nasjonal etterspørsel etter kraft, som skal bestemme norsk strømpris. Dette er nå fraveket.
- AEK peker på at en aktiv bruk av grunnrenteskatt kan være et aktuelt virkemiddel for å sikre at norsk kraftproduksjon i utgangspunktet sikrer forsyningen i Norge. AEK peker videre på at all utbygging av ny energi må underlegges samme behandling i forhold til plan- og bygningslov og annen relevant regulering, og at skattlegging av kraftkilder må være nøytral, slik at en unngår skattemessig favorisering av enkelte typer kraftproduksjon, ref vindkraft på land.

3. AEKs forslag om endring av strømstøtten

Regjeringens strømstøtte har vært viktig og nødvendig for å avbøte en del av skadevirkningene av strømspriskrisen.

Erfaringene viser imidlertid at ordningene ikke virker godt nok i forhold til å gjenopprette et prisnivå som er å leve med for strømbrukere i Norge.

Skjevhetene framgår av forholdet mellom statens ekstraordinære inntekter som følge av strømprisøkningen, og hva Staten gir tilbake i form av støtte. I 2022 var disse tallene hhv 79 og 32 milliarder kroner.

Fordi AEK nå realistisk ikke forventer at de nødvendige strukturelle grepene tas før etter at det statens Strømprisutvalg avgir sin innstilling 15.oktober 2023, foreslår AEK en ordning med **full** refusjon av ekstraordinære kostnader for brukerne, dvs at strømbrukere i Norge betaler en pris som tilsvarer gjennomsnittet for årene fram til 2020/21. Dette er en kostnadsbasert pris som skal kompensere for de særlige klimatiske forholdene i Norge og vår særegne bruk av elektrisitet.

Forbruk som går ut over det normale og nødvendige forbruk kan prises høyere, for å stimulere til energieffektivisering.

I stedet for en strømstøtteordning har regjeringen i EU-landet Frankrike innført makspris på strøm, som medføre at kraftleverandørene må akseptere lavere pris enn det markedet er villig til å betale. Når en politisk styrt makspris for kraftbransjen er mulig i et land i EU, må det også være mulig i EØS-området.

Uansett bør pris på norsk kraft ligge **lavere** enn prisene i land vi konkurrerer med, slik at det historisk norske konkurransefortrinnet blir gjenopprettet.

4. Bakgrunn

At strøm er blitt en markedsvare på en auksjonsbasert europeisk energibørs slår særdeles uheldig ut for Norge av flere grunner:

- Norsk vannkraft har en lavere produksjonskost enn andre energikilder i Europa
- Kraftproduksjon som kan reguleres ved hjelp av magasin slik som i Norge, er ekstra verdifull i et Europa som mangler balansekraft. Denne magasineringskapasiteten må vernes om.
- Vi bor i et av Europas kaldeste og mørkeste land.
- Vi har en helt annen strømbruksprofil, i forhold til bl.a oppvarming og matlaging
- Vi har få alternativer til elektrisk strøm.
- Det er derfor viktig at tiltakene som AEK forslo i sin rapport 7. november 2022, følges opp.

Når det gjelder disse konkrete tiltakene og forholdet til EØS har professor dr juris Finn Arnesen ved Senter for Europarett ved UiO gjort en gjennomgang som klart viser at Norge *har* nødvendig handlefrihet, gitt politisk vilje til å gjennomføre tiltak. Et sammendrag av dr. Arnesens vurdering er vedlagt.

AEK konstaterer at Energikommisjonen i liten grad har gått inn på de strukturelle rot-årsakene som har skapt en situasjon som er ødeleggende for norsk industri og næringsliv for øvrig, og som har

- utløst en strømstøtteordning som ville vært unødvendig hvis en hadde tatt strukturelle grep i forhold til de reelle årsakene
- skapt en uheldig høy inflasjon som i stor grad skyldes importerte strømpriser, noe som igjen har bidratt til økte renter
- påført statlige institusjoner, kommuner og fylkeskommuner ekstrakostnader som skaper usikkerhet om drift
- belastet frivillighetssektoren med ekstrakostnader som i betydelig grad reduserer aktiviteten
- har redusert folks tillit til politikk og styringssystem

5. Utgangspunkt om kraftbalansen

AEK gikk i sin rapport også gjennom kraftbalansen og konkluderte med at Norge ikke står overfor noen kraftkrise, hvis vi bruker kraften fornuftig – dvs gjennom forbedret energieffektivitet og energiøkonomisering – og bygger ut ny kraft der det kan gjøres kostnadseffektivt og uten store miljø- og naturinngrep. AEK brukte de samme analysene og prognosene fra Statnett og NVE fra 2021 som regjeringens Energikommisjon legger til grunn, men kom til helt andre konklusjoner:

- vi har et betydelig kraftoverskudd i Norge – i 2022 var overskuddet 13 TWh. Dette varierer fra år til år; derfor har vi siden 1960 hatt utvekslingsordninger med naboland. I 51 av 63 år har Norge vært nettoeksportør av kraft gjennom disse linjene/kablene.
- vi kan i løpet av kort tid redusere kraftforbruket vesentlig gjennom mer effektive energiøkonomiseringstiltak som må stimuleres med målrettede virkemidler.
- Energikommisjonen har selv pekt på at oppgradering av eksisterende vannkraftverk kan framskaffe i størrelsesorden 10 TWh raskt, så fort de mange søknadene om oppgraderinger behandles og så fort ekstraskatten på kraftselskapenes superprofitt avvikles i 2024. (Fagmiljøer ved NTNU vurderer mulig oppgradering til 15-20 TWh.)

6. Uheldige virkninger av selvpålagte klimamål for kraftsektoren

AEK påpeker de helt spesielle og uheldige virkningene som selvpålagte klimaforpliktelser i Norge skaper. Norge har valgt å legge til grunn like stramme klimamål som EU. Men vi kan ikke kutte CO₂ i en allerede utslippsfri kraftsektor, fordi storparten av norsk kraftproduksjon er vannkraft.

Norge tar med vesentlig mindre enn EU av skogens CO₂ opptak i sitt klimaregnskap. Avtalen med EU om dette kan imidlertid revideres. Norge kan ta med noe mer av skogens CO₂ opptak av til sammen ca 26 mill tonn uten at Parisavtalens mål om strammere klimapolitikk over tid blir forlatt.

Denne måten å føre klimaregnskap på, skaper som følgevirkning bl.a. at Norge gjennomfører sektortiltak som virker negativt i forhold til målet om å fjerne klimagasser fra atmosfæren globalt. Elektrifisering av installasjoner på norsk sokkel med kraft fra land, er et svært uheldig eksempel på dette.

7. Elektrifisering av installasjonene på norsk kontinental sokkel

I utgangspunktet er petroleumsinstallasjonene drevet med gasskraft fra det enkelte felt. Naturgass er i EUs taxonomi definert som grønn energi. Med moderne gassturbiner, utnyttelse av varmen til prosesser på mange plattformer og karbonfangst, kan CO₂ tas ut fra avgassen fra gassturbinene på feltet og injiseres i egnede geologiske formasjoner, jamfør 'Northern Lights' utbyggingen av infrastruktur for transport og lagring av CO₂ i under sjøbunnen i Nordsjøen.

Norske bedrifter har ferdig teknologi som kan brukes for å rense og lagre CO₂ fra eksos fra bruk av gass i gassturbiner (CCS). Det vil være et stort internasjonalt marked for CCS framover.

Det er meningsløst å sende store mengder strøm fra land til energifabrikker på sokkelen. Oljeselskapene har fått uheldige incentiver til å gjennomføre dette fordi

- regimet for petroleumsskatt gjør at selskapene får dekket den overveiende del av investeringene av Staten
- kostnadene for ny nettkapasitet på land fram til sjøkablene – inkludert betaling for de betydelige tapene som lange overføringer medfører – dekkes av norske strømbrukere gjennom nettleien
- elektrifiseringen tar kraft bort fra bruk på norsk landjord – noe som trolig også er i strid med Energiloven som ikke omfatter norsk sokkel – og medfører økte strømpriser.
- Klimaeffekten av elektrifisering av sokkelen med strøm fra land er negativ fordi mindre strøm blir tilgjengelig for å erstatte kull og gass i kraftproduksjonen i Europa.

Norske myndigheter kan stille krav til oljeselskapene om fullrensing av gass brukt til drift av sokkelinstallasjonene og etablere nødvendige incentiver for å få dette gjennomført innen en gitt tidsramme, f.eks. 2030. Dette vil være et reelt klimatiltak i motsetning til å bruke ytterligere 10 TWh + av norsk land-strøm for videre elektrifisering av sokkelinstallasjoner.

Stortingsflertallets pålegg til Regjeringen om å utrede CO₂ fangst og- lagring på Melkøya, i stedet for elektrifisering fra land, er i denne sammenheng et meget viktig skritt i riktig retning.

Havvind kan bli et alternativ for elektrifisering av sokkelinstallasjoner. Se kapittel 9.

8. Myte om kraftmangel for å kunne få eksportere mer norsk kraft?

AEK mener at Energikommisjonen bidrar til å skape en myte om et kraftunderskudd som vil føre til en meget uheldig, kostbar og forsert utbygging, der det verken blir tatt hensyn til miljø og natur, økonomi, eller andre vitale samfunnsinteresser. Hvis hensikten er å øke rå-eksport av norsk elektrisitet, uten at kraften brukes til foredling av avanserte og klimavennlige produkter i Norge, forlater vi en over 100-årig industritradisjon som har skapt velferdsstaten Norge.

Energikommisjonen har i liten grad tatt inn over seg at Norge har bygget en eksport- og importkapasitet som går langt utover det som er nødvendig for å kompensere for usikkerhet skapt av nedbør og norsk strømbehov. Kraftselskapene har fått lov til å bruke vannet i magasinene for å oppnå maksimal profitt, i stedet for at vannet i magasinene skal dempe usikkerheten. Dette var en grunnleggende forutsetning i Energiloven, bygget på erfaringene med Samkjøringens forvaltningssystem før 1990.

Det er i denne sammenheng positivt at Energikommisjonen selv tar til orde for at kablene Skagerak I og II ikke skal erstattes når teknisk levetid er ute, på grunn av åpenbar pris-smitte.

Staten/fellesskapet eier verdien av grunnrenten som vannet i magasinene skaper. Kraftselskapene beskattes for bruk av vannet gjennom en grunnrenteskatt. Med en høyere grunnrenteskatt og et bedre tilsyn fra NVE med forskriftsbelagte (etter hvert lovpålagte) krav om vannstand i magasinene, kan eksporten av kraft gjøres mindre attraktiv. Dette er tiltak som ligger innenfor norsk suverenitet for beskatning.

9. Mer om kraftbalansen

AEK imøtegår myten om behov for en forsert utbygging av kraft i Norge med følgende konkrete tall:

På tilbudssiden:

- Vi hadde i 2022 et kraftoverskudd på 13 TWh
- Vi kan innen 2030 bygge ut minst 10 TWh ny vannkraft raskt gjennom oppgraderinger med begrensede inngrep
- Ny pumpekraft kan gi betydelige kraftmengder
- Vi kan i løpet av samme periode bygge ut minst 10 TWh solenergi med solceller på eksisterende bygninger

På etterspørselssiden:

- Vi kan spare minst 10 – 20 TWh (Energikommisjonens egne anslag) gjennom energiøkonomiseringstiltak med spissede virkemidler. Dette vil kreve større bevilgninger til ENØK-tiltak innenfor alle sektorer.
- Alt dette er i tråd med Energikommisjonens vurderinger og gir altså en samlet tilgang på i størrelsesorden mer enn 50 TWh, ut over forbruket i 2022.

Hvis en i tillegg stopper ytterligere elektrifisering fra land av sokkelinstallasjoner, tilføres ytterligere minst 10 TWh. Dette vil øke ytterligere dersom havvind erstatter de ca 10 TWh som allerede går ut til sokkelen.

Havvind

Havvind illustrerer den krevende balansen mellom nærings-, energi- og miljø/klimapolitikk. AEK foreslår at det nedsettes et bredt sammensatt utvalg som får i oppdrag å utrede alle sidene ved en storstilt havvind-satsing i Norge, inkludert økonomi/behov for statlig medvirkning, teknologi og framtidig kostnadsutvikling, utskiftingssyklus, deponering av materiale, utslipp, konsekvensene for fiskeri og livet i havet, miljømessige konsekvenser osv. Behovet for og kostnader ved transport av strøm fra havvind (Nordsjø-nett) må også vurderes grundig.

I utgangspunktet er havvind svært dyr å bygge ut og drifte. Dette vil kreve enten omfattende statlige subsidier, eller en betydelig høyere kraftpris også på land i Norge.

I tillegg er havvind variabel og uregulerbar og bidrar slik sett til et energisystem med mindre stabilitet.

AEK ser at kommersielle aktører ønsker å satse på havvind, bl.a med tanke på å levere havvindinstallasjoner i et internasjonalt marked. Dette kan gi muligheter for aktivitet i leverandørindustrien til erstatning for avtakende aktivitet i olje- og gassindustrien. En begrenset utbygging av havvind, tilstrekkelig til å elektrifiserer sokkelinstallasjonene, kan tjene to formål. Det kan både fjerne behovet for mer strøm til sokkelen fra land, og kan erstatt den strømmen som allerede går til sokkelen. Samtidig kan en slik mengde havvind være tilstrekkelig for at aktuell industri kan utvikle kompetanse og teknologi for et internasjonalt havvind-marked. Alle kostnader til havvind for elektrifisering av sokkelen må dekkes av oljeselskapene.

10. Kraftbehov i «grønn industri»

Energikommisjonens anslag om framtidig kraftbehov bygger på store behov i bl.a. følgende satsingsområder for utvikling av såkalt grønn industri:

- Batteriproduksjon
- Hydrogen
- Datasentra

I tillegg kommer en ytterligere elektrifisering av transportsektoren.

Samlet mener Energikommisjonen at det er behov for ny kraftproduksjon på 40 TWh innen 2030. AEK vurderer en slik økning av kraftproduksjonen som helt urealistisk.

Mye av den nye utbyggingen skal ifølge kommisjonene komme fra vind på land. Rapporten gir få svar på hvor balansekraften skal tas fra når nye sektorer skal elektrifiseres. Stabil vind- og solkraft er en fysisk umulighet og det meste av nye muligheter for energilagring har store begrensinger og er dyre.

Norges bidrag til at EU kan fase ut kull ligger først og fremst i eksport av naturgass. Norsk eksport av strøm betyr lite i denne sammenhengen.

Generelt er AEKs vurdering at

- Gehalten i flere av disse satsingsområdene er svakt gjennomarbeidet ut fra vurderinger bl.a. av norske konkurransefortrinn, forutsetninger for framtidig lønnsomhet osv. Satsingsområdene må gjøres til gjenstand for grundige offentlige analyser og vurderinger, også sett opp mot mulighetene for fortsatt satsing på kraftintensiv industri, og nysatsing på bl.a. skogsindustrien. Det er en tendens til at sterke interessegrupper bygger opp planer som adopteres av myndighetene uten grundig nok vurdering, og at det deretter er vanskelig å bryte den taushetskulturen som omgir prosjektene.
- Batteriproduksjon har ingen spesielt naturlige fortrinn i Norge, ut over at Norge er eneste produsent av grafitt i Europa.
- Hydrogen er ikke en energikilde, men en energibærer. Trolig vil produksjon av hydrogen i Norge egne seg langt bedre fra naturgass mot slutten av naturgassepoken, enn fra elektrisitet. Igjen må hele verdikjeden vurderes grundig, også med tanke på hvor verdiskapingen skal ligge igjen.
- Utbygging av datasentra bør prioriteres først når kraftoverskuddet eventuelt er så stort at leveransen ikke går på bekostning av etablert, sysselsettingsskapende og beredskapsmessig viktig produksjon, ref den ferske saken med Green Mountain og Tik Tok på Hedmark.

AEK vil foreslå at Regjeringen fremmer en Industrimelding som tar for seg alle sidene ved utvikling av såkalt grønn industri, slik at vi som nasjon satser på de områdene der vi har naturlige fortrinn og kan bygge på eksisterende råvare,- teknologi,- og kompetansegrunnlag. Det er store muligheter for å utvikle skogsindustrien; «alt som kan lages av olje, kan lages av tre». Det er store muligheter for å utvikle norsk matindustri, basert på rene råvarer, rent vann, lite tilsetningsmidler og rikt næringsinnhold. Det samme gjelder naturbasert helse- og reiseliv, der internasjonale markeder i økende grad vil etterspørre de naturverdiene Norge kan tilby.

En slik samlet Industrimelding vil gi muligheter for en bred drøfting av hva som skal være vår framtidige industristrategi, for å opprettholde og videreutvikle velferdssamfunnet.

Med dagens strømpriser er det vanskelig å se for seg at det vil skje betydelige investeringer i ny industri. Først må en altså ta de strukturelle grepene som gjenskaper konkurransedyktige strømpriser, det vil si priser som ligger. Deretter kan en legge til rette for fornuftige framtidige satsinger, der Staten må fortsette å spille en drivende rolle, og der en må vurdere hvordan mer reell risikokapital kan stilles til rådighet i en situasjon der internasjonal konkurranse om kapital vil skjerpes.

11. Uheldig å bygge ut for ren rå eksport av kraft

AEKs konklusjon når det gjelder behovet for en forsert utbygging av norsk kraft er derfor at den mer er begrunnet i kraftbransjens ønske om økt profitt og økt eksport av norsk kraft enn av realistiske analyser av kraftbehov og krafttilgang. Fortsetter en med utbygging av norsk kraft for eksport, blir Norge fattigere fordi vi tar ut en økende andel av verdiskapingen på lavest mulig verdinivå. Samtidig reduseres norsk produksjon av rene, foredlede produkter som verden trenger og der Norge har bygget opp en ledende posisjon gjennom hundre år.

12. Energiloven – brutte forutsetninger

Energikommisjonen tar i liten grad for seg hvordan utviklingen i det norske kraftmarkedet etter 1990 bryter med grunnleggende forutsetninger i Energiloven.

Energilovens formålsparagraf omtaler samfunnmessighet som en hjørnestein i forvaltningen av norsk kraft. Dette betyr at økonomien i forhold til både forbruk og produksjon av strøm må vurderes mot alternativer og mot ikke-målbare konsekvenser.

Både timesmåling av strømbruk og verdisetting av vann i magasinene er en helt klar forutsetning for at slike vurderinger kan gjennomføres. Timesmåling ble ikke gjennomført før i 2019. Nasjonal økonomistyring av magasin vann mangler fortsatt.

Loven forutsetter også at strømprisen i Norge fastsettes basert på nasjonal tilgang og nasjonal bruk av kraft. Med den kraftige utvidelsen av eksport- og importmulighetene som særlig de to siste sjøkablene – til Storbritannia og Tyskland – har skapt, fastsettes norsk strømpris i et auksjonsbasert europeisk børssystem for energi, i strid med Energilovens forutsetning.

Nasjonal selvforsyning basert på norske kraftressurser på land var en av Energilovens uttalte forutsetninger. Norsk sjøterritorium omfattes ikke av Energiloven.

Som en følge av Energiloven ble Statnett Marked AS etablert for å være omsetningsentral for norsk kraft. Utsalget av den finansielle kraftbørsen til Nasdaq i 2010 og utsalget av 66% av den fysiske kraftbørsen til Euronext i 2019 bryter med etableringen av en statlig eid omsetningsentral for kraft. Utsalgene av disse viktige samfunnsaktiva har skjedd uten politisk behandling. Dette er en grov forsømmelse av å ivareta samfunnets interesser.

Den børsbaserte omsetningen av elektrisk kraft har skapt et rom i verdikjeden for strømsalgsselskaper. Deres rolle er ikke omtalt i Energiloven. Det må kunne konstateres at disse selskapene ikke bidrar til noen verdiskaping og derfor ikke fyller noen rolle i verdikjeden.

Det er også viktig å konstatere at Energiloven ikke forplikter kraftprodusenter til å omsette kraft gjennom kraftbørsene. Enkelte norske kraftselskaper har solgt konsesjonskraft til egne innbyggere og virksomheter til priser som kraftselskapene selv setter.

13. Behov for et taktskifte?

Energikommisjonens hovedbudskap om «mer og raskere» bygger som vist i det foregående, på feil faktagrunnlag.

Taktskiftet må bestå i å sette ned takten i utbygging av naturødeleggende ny kraftproduksjon der kunnskapsgrunnlaget for å vurdere ny utbygging ikke er tilstede – ref vindkraft – og å øke tempoet i kartlegging, prioritering og framdrift av energieffektiviserende tiltak i alle sektorer. For dette vil det kreves en kraftig styrking av virkemidlene, som regjeringens kommisjon helt riktig er inne på. Støtteordningene må være nøytrale og uavhengig av produsentenes særinteresser. Det er viktig å prioritere vanlige strømkunder – både husholdninger, offentlige institusjoner, små og mellomstore bedrifter og frivillige organisasjoner – og gi dem tilgang til nøytrale faglige råd og aktiv gjennomføringsevne.

Kraftintensiv industri har vist stor evne til å gjennomføre energieffektiviseringstiltak og er et eksempel på hva som kan oppnås.

14. Mer fleksibel energiproduksjon og forbruk

Energikommisjonen er selv inne på at det ligger betydelige muligheter i å utvikle både fjernvarme, bioenergi, varmepumper, geotermisk energi osv. En mer variert produksjon og bruk, tilpasset lokale forhold, vil styrke sikkerheten i kraftforsyningen. Geotermisk energi bør være et interessant område i Norge, basert på den omfattende geologikompetansen som særlig petroleumsvirksomheten har utviklet.

AEK mener det er behov for en ny, grundig gjennomgang av all relevant tilførsel av ny kraft, der de reelle kostnader inkludert systemkostnader blir satt opp mot hverandre og rangert i forhold til flere ulike typer av natur,- miljø,- og klimakostnader.

AEK har allerede i sin rapport i november 2022 tatt til orde for at kjernekraft bør utredes også for bruk i Norge.

Med sikte på økt forsyningssikkerhet må eksisterende gasskraftverk brukes for å utjevne kortsiktige behov. Dette vil styrke fleksibiliteten i kraftproduksjonen og bidra til en stabil norsk strømpris.

15. Skatter og avgifter som virkemiddel

Energiproduksjon er basert på bruken av norske naturressurser som er eid av det norske folk gjennom juridiske rettigheter knyttet til arealbruk og ikke minst gjennom de rettighetene som følger av den norske konsesjonsloven.

Nettoverdiene som energiproduksjon skaper både kan og bør hentes inn av den norske stat og brukes for å videreutvikle Norge som velferdssamfunn.

Elektrisitetsproduksjon er avhengig av en nasjonal infrastruktur – strømmettet – for at alle i Norge skal kunne dra nytte av mulighetene for verdiskaping som kraften gir. Verdiene skapes ikke i strømmettet, men i bruken av strømmen som en helt sentral innsatsfaktor for alle deler av norsk økonomi. Kraftproduksjonens netto økonomiske gevinst skal primært brukes for å finansiere den infrastrukturen som sikrer uttaket og fordelingen av

strømmen.

Norge har akseptert EUs regler om at norske kraftselskap skal betale en mindre andel av norsk nettleie slik at norske strømkunder belastes med en relativt høyere nettleie. Dette slår betydelig ut i Norge der strømmen må transporteres over lengre avstand enn i de fleste EU-land på grunn av geografien.

AEK mener prinsipielt at grunnrenteskatten på kraftproduksjon må finansiere nett.

AEK mener videre at skattleggingen av all kraftproduksjon må være nøytral. Det må vurderes unntak hvis en av spesielle grunner vil fremme en type kraftproduksjon. Da må dette begrunnes spesifikt.

AEK mener også at all kraftproduksjon må underlegges den samme behandling i forhold til plan- og bygningslov og annet relevant lovverk. Unntakene som ble gjort fra 2008 for utbygging av vindkraft, har slått meget uheldig ut i mange tilfeller. Dette er nå under revisjon. Nye regler har vært på høring, og regjeringens forslag har møtt en god del motbør fra kommunene.

16. Raskere og bedre saksgang

Det har vist seg at saksbehandlingen av søknader om kraftutbygging både lider under manglende kapasitet og manglende kvalitet. Kapasiteten kan økes på mange måter. Kvaliteten må forbedres ved at miljø- og naturhensyn og økonomiske hensyn prioriteres mer likeverdig. Dette betyr bl.a. livsløpsanalyser av utstyr og materiell for øvrig.

Ved tildeling av ny kraft er dagens ordning basert på at den som først melder inn et behov, får tildelt kraft. Med umiddelbar virkning må dette systemet endres, slik at behov vurderes opp mot hverandre. Her må alle relevante virkninger vurderes. Noen bruksområder, som f.eks. kryptofabrikker, må utelukkes.

17. Økt nettkapasitet

Statnett har forsømt seg i utbygging av sentralnettforbindelser på langs i Norge. Dette har hatt kortsiktig gunstige prisvirkninger i Midt- og Nord Norge, men denne virkningen vil forsvinne etter hvert som kraftbehovene i Nord-Sverige blir større. Samfunnsmessige vurderinger må legges til grunn ved utbygging av ny nettkapasitet, ettersom infrastruktur for elektrisitet er en av de grunnleggende samfunnsfunksjoner.

For distribusjonsnettene fører kraftselskapenes eierskap av nettselskapene til en del prioriteringer som bl.a. stimulerer økt strømbruk.

AEK mener en må sørge for at brukere av strøm organiseres bedre med sikte på en mer aktiv rolle i utforming av samspillet mellom nettutvikling, ny produksjon, forbruksfleksibilitet og prioritering av energieffektiviseringstiltak. Strøm produseres for brukernes nytte.

Statnett må pålegges å lage en plan for nødvendig forbedring av nettstrukturen innenlands. Det skal ikke planlegges nye utenlandskabler.

18. Organisering og styring for framtida

Staten har i prinsippet gjennom sin rolle som både forvaltningsmyndighet og som eier av Statkraft og Statnett full kontroll over norsk energisektor.

I tillegg er det meste av resten av vannkraftproduksjonen eid av fylker og kommuner, og nettselskapene er i overveiende grad offentlig eid.

Erfaringene har vist at verken stat, fylker eller kommuner har brukt sin styringsrett i forhold til selskaper de eier. Selskapene har fått utvikle forretningskulturer der maksimal fortjeneste er blitt hovedmål, og der selskapenes samfunnsmessige rolle er blitt kraftig redusert.

Staten som generalforsamling i Statkraft, har f.eks instruksjonsmulighet i forhold til å ivareta samfunnsmessige hensyn som det er tilslutning til i Stortinget.

AEK mener at en politisk må gjennomgå de offentlig eide selskapenes vedtekter, styresammensetning osv. med sikte på å få en sterkere offentlig kontroll av de offentlig eide aktørene i kraftbransjen.

NVEs rolle må vurderes kritisk i lys av erfaringene med konsesjonsbehandling bl.a for vindkraftverk. Det er også viktig at de samme prinsippene som gjelder for offentlig eierskap til vannkraftverk, gjøres gjeldende for eierskap til annen form for kraftproduksjon, slik at en både sikrer at inntektene i størst mulig grad forblir i Norge og at lokalsamfunn sikres en rimelig del av verdiskapingen og kompenseres for naturinngrepene, og at eiere kan gjøres ansvarlig i forhold til utbygging og drift av grunnleggende norsk infrastruktur. Det er meget uheldig at oppimot 70 % av eierskapet til vindkraftverk i Norge er utenlandsk, og lokalisert i skatteparadiser med ukjente eierforhold.

**Alternativ
Energikommisjon**